معرفی کتابخانه دیجیتال گوتنبرگ

آدرس وب سایت: http://www.gutenberg.org

مایکل هارت، پایه گذار کتابخانه الکترونیک گوتنبرگ، هدف اصلی خود را از راه اندازی این کتابخانه را "تشویق و ترغیب افراد به تولید و توزیع کتاب های الکترونیکی" بیان می کند او در نظر دارد با این هدف آرمانی و با وارد کردن کتاب های الکترونیکی به زندگی روزمره مردم عادی، دانشجویان، محققین و اندیشمندان، تاثیر شگرف این کتاب ها در عصر انقلاب رایانه ای را برای همگان نمایان سازد. هارت معتقد است کتاب های الکترونیکی با شکل گیری اینترنت روی کار آمده و با رشد آن گسترش پیدا کرده اند. طرح گوتنبرگ اولین تولید کننده متون الکترونیک بر روی شبکه جهانی اینترنت بود و تولیدات آن از ۱۰ عنوان کتاب در هر سال (در اواخر دهه ی ۹۰ میلادی) به ۱۰۰۰ عنوان در سال ۲۰۰۱ افزایش پیدا کرده است. در حال حاضر موسسه بایگانی متون ادبی طرح گوتنبرگ به عنوان شرکتی غیر انتفاعی و با کمک های اهدایی اداره می شود. اهداف اصلی این موسسه حفاظت از متون ادبی و سایر آثار فکری و نیز تهیه نسخه هایی از آن آثار برای دستیابی رایگان عموم مردم در آمریکا و سایر کشورهاست. طرح گوتنبرگ در کشورهای استرالیا و آلمان نیز راه اندازی شده است.

تاریخچه و فلسفه ی طرح گوتنبرگ:

مایکل هارت در زمان دانشجویی خود، در جولای ۱۹۷۱ با هدف در دسترس قرار دادن رایگان و الکترونیکی حداکثر تعداد ممکن کتاب هایی که تاریخ حق مولف آنها به پایان رسیده است، طرح گوتنبرگ را پایه گذاری کرد. تصور هارت این بود که هر چیزی که بتواند، وارد رایانه شود، قطعا می تواند بازتولید شود، به این معنی که کتاب یا هر منبع و مدرک دیگر، مانند عکس، صوت و ... در رایانه ذخیره می شود سپس نسخه های نامحدودی از آن در دسترس همگان قرار می گیرد. این طرح تکان دهنده، اولین پایگاه اطلاعات اینترنتی و نیز اولین کتابخانه دیجیتالی شده ی جهان بود. مایکل، صد کتاب اول را خودش تایپ کرد. بعد از همگانی شدن اینترنت در اواسط دهه ی ۱۹۹۰، این طرح تقویت شد و جنبه ی بین المللی پیدا کرد. مایکل همچنان به تایپ و اسکن کتاب ها ادامه می داد اما دیگر تنها نبود. بلکه دهها و بعد ها صدها داوطلب از چندین کشور او را همراهی می کردند. هارت تمام زندگی خود را صرف انجام این طرح کرده است. او خود را معتاد به کار، در عین حال نوع دوست، واقع بین و آینده نگر می داند. در آغاز کار افراد مختلف او را فردی بیهوده کارو دیوانه تصور می کردند اما حالا مورد احترام همگان است. هارت در نظر دارد از طریق در دسترس قرار دادن رایگان کتاب های الکترونیکی بتواند شرایطی فراهم آورد که همه افراد در تمام نقاط دنیا با حداقل هزینه و فقط از طریق رایانه شخصی خود به مطالعه و تحقیق بپردازد و به این ترتیب سطح فرهنگ خود و جامعه خود را بالا ببرند. فلسفه طرح گوتنبرگ در دسترس عموم قراردادن اطلاعات کتاب ها و سایر منابع به شکلی است که حداکثر تعداد ممکن رایانه ها، برنامه های رایانه ای و مردم بتوانند به سادگی آن را بخوانند، استفاده کنند، بیان کنند و جستجو کنند.

این فلسفه مستلزم چندین مورد است:

۱. متون الکترونیکی طرح گوتنبرگ باید به قدری ارزان تمام شود که کسی نگران هزینه آن نباشد. همچنین این متون باید از نظر اندازه طوری طراحی شوند که در طول زمان با محمل های استاندارد گوناگون سازگار باشد.

۲. متون الکترونیکی طرح گوتنبرگ باید به سادگی قابل استفاده باشند و هیچکس نگران استفاده، مطالعه، بیان و

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

جستجوی آن نباشد.

چه کتاب هایی در کتابخانه گوتنبرگ یافت می شوند؟
طرح گوتنبرگ متونی را انتخاب می کند که اطمینان دارد بعد از دیجیتال سازی مخاطبین زیادی داشته و به طور متناوب مورد استفاده قرار خواهد گرفت. همچنین طرح گوتنبرگ درصدد تولید متون صددرصد معتبر نیست. به عبارت دیگر مخاطبین طرح گوتنبرگ افرادی نیستند که در صدد تشخیص درست یا نادرست بودن نقطه گذاری ناحیه ای خاص در یک عبارت از نمایشنامه شکسپیر باشند. صحت و اعتبار متون الکترونیکی انتخاب شده از دید عموم سنجیده می شود. اما از سوی دیگر تلاش می شود برای تامین مطالعات جامع و کامل افراد محقق، نسخه های متعددی از آثار قدیمی در طرح گنجانده شود.

در کتابخانه دیجیتال گوتنبرگ سه قسمت عمده وجود دارد:
• آثار ادبی به زبان ساده مانند آلیس در سرزمین عجایب.
• آثار ادبی دیگر و مدارک مذهبی مانند انجیل.
• آثار مرجع مانند اصطلاحنامه، سالنامه.

موارد ذکر شده قوانین مدون انتخاب کتاب توسط طرح گوتنبرگ است. اما این کتاب ها توسط افراد داوطلب انتخاب می شوند. طرح گوتنبرگ کتابی برای نشر انتخاب نمی کند. هیچگونه فهرستی نیز برای داوطلبان تهیه نمی کند. افراد داوطلب بنا به سلیقه خود و معیارهای دیگری چون امکانات دسترسی به کتاب مذکور (قیمت خرید یا شرایط امانت آن از کتابخانه محلی) دست به انتخاب و تولید کتاب می زنند. هرچند رعایت مقررات ذکر شده مد نظر افراد داوطلب و نیز متصدیان طرح گوتنبرگ قرار خواهد گرفت. اگر بخواهیم دقیق بگوییم چه کتاب هایی را می توان وارد کتابخانه گوتنبرگ نمود یا به عبارت دیگر چه کتاب هایی در این کتابخانه یافت می شوند، باید گفت هر کتابی که نشر آن منع قانونی نداشته باشد و افراد داوطلب تمایل به کار روی آن داشته باشند در این مجموعه جای می گیرند. به بیان دیگر کتاب هایی که تاریخ حق مولف آن ها (با در نظر گرفتن قوانین حاکم در آمریکا) به اتمام رسیده باشد.

آماده سازی مدارک انتخاب شده:
پس از انتخاب کتاب، آماده سازی و یا دیجیتال سازی آن توسط افراد داوطلب انجام می شود. برای این کار افراد ابتدا یک نسخه از صفحه عنوان و پشت صفحه عنوان را برای متصدیان طرح ارسال می نمایند. سپس اقدام به تبدیل کتاب به متن الکترونیکی نموده و بعد از اتمام کار آن را به کتابخانه می فرستند. افرادی که با عنوان Team Posting با طرح گوتنبرگ همکاری می کنند این فایل ها را دریافت کرده و آنهارا از نظر حق مولف، استانداردهای طرح گوتنبرگ، صحت و درستی املای متن کنترل کرده و در نهایت یک شماره به فایل مورد نظر اختصاص می دهند. هدف نهایی طرح گوتنبرگ این است که در فاصله زمانی اندک پس از اتمام تاریخ حق مولف هر کتاب، آن را الکترونیکی کرده و در دسترس عموم قرار دهد.

امور مالی و اقتصادی:
در طرح گوتنبرگ فقط افراد داوطلب فعالیت می کنند. حتی بنیانگذار آن، مایکل هارت نیز به صورت داوطلبانه آن را مدیریت می کند. هدف آرمانی این طرح اجتناب از مسائل سیاسی یا منافع اقتصادی است. کمک های اهدایی نیز صرفا برای خرید تجهیزاتی مانند رایانه و اسکنر و منابع هزینه می شود.

حرف آخر:
طرح گوتنبرگ تلاشی داوطلبانه برای دیجیتال سازی، بایگانی و توزیع آثار فرهنگی است. در این کتابخانه الکترونیکی که نتیجه همکاری صدها داوطلب از سراسر جهان است و منابعی در حدود ۵۰ زبان مختلف در آن وجود دارد جای افراد داوطلب ایرانی و منابع فارسی خالیست که بی شک، با وجود منابع غنی فرهنگی در ایران این مسئله عواقب ناخوشایندی را در پی خواهد داشت. مهم ترین این مسایل عدم شناساندن منابع ارزشمند ایرانی و فارسی به جهانیان است.

ماخذ:
۱. نبوی، فاطمه."گفتار هایی در باب کتابخانه دیجیتالی".۱۳۸۷.

۲. http://www.gutenberg.org

نویسنده:روناک حمزه ای

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

کتابدار ۲.۰
مجله ای فناوری، مهارتی و کاربردی برای کتابخانه ها و کتابداران ایران
شاپا: 2345-3404

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها): روناک حمزه ای
عنوان مقاله: معرفی کتابخانه دیجیتال گوتنبرگ
عنوان مجله: کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: 2.0 i-Kitbdr)
دوره مجله(Vol): ۲
شماره مجله(Issue): ۲
سال(Year): ۱۳۹۵
شناسه دیجیتال(DOI):
لینک کوتاه: http://lib2mag.ir/4309

lib2mag.ir

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.